

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА СТРУКТУРА ОЦІННОГО ЗНАЧЕННЯ

І.М. Ахмад , В.В. Чмель

*університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Національний технічний Сікорського»*

У лінгвістичних дослідженнях, присвячених категорії оцінки, описуються види оцінних значень і засоби їхнього вираження.

Аспекти категорії оцінки не раз були об'єктом уваги філософів, логіків, лінгвістів. Багато вітчизняних і зарубіжних учених зробили істотний внесок у вивчення оцінки [4, с.98]. Накопичено значний емпіричний матеріал і сформовані певні напрямки дослідження оцінної семантики в англійській, французькій, німецькій, українській мовах.

Структура оцінного значення містить у собі чотири компоненти: суб'єкт, предмет, характер і підстава. У цьому дослідженні оцінюючим суб'єктом є неконкретизована мовна особистість, що виражає своє ставлення, оцінюючи певний предмет. Поняття мовної особистості може трактуватися досить широко. Зокрема, С.Г. Воркачев під мовною особистістю розуміє „людину як носія мови, взятого з боку його здатності до мовленнєвої діяльності... також сукупність особливостей вербальної поведінки людини, яка використовує мову як засіб спілкування, – особистість комунікативну...” [5, с.69].

Закріплений у лексичній системі базовий національно – культурний прототип носія певної мови, який складається на основі світоглядних установок, ціннісних пріоритетів і поведінкових реакцій, відбитих у словнику, – особистість словникова, етносемантична” [5, с.66]. При оцінці суб'єкт (особа чи група осіб) спирається на прийняте в даному соціумі уявлення про нормативний характер положення справ, тому що ставлення людей один до одного, до різних подій життя в будь – якому суспільстві регулюються системою норм. Таким чином однією з особливостей оцінного судження є його нормативний характер.

Підстави оцінки не знаходять явного вираження в оцінних судженнях, але являє, необхідним компонентом для всякої оцінки. Підстава – це те, з погляду чого ми засуджуємо чи схвалюємо дії, вчинки певної особи, ті зразки чи ідеали, з якими ми зіставляємо засуджувану поведінку. Підставою оцінки можуть бути якість почуття, стандарти, ідеали, переконання, знання суб'єктом певних норм поведінки, норм політичного чи морально – етичного характеру і т.п. Отже, підстава оцінки відбиває стандарт цінностей суб'єкта оцінки.

Оцінювання зараховує речі до особливих класів, що відрізняються від природних. Вважають, що „поєднуючи предмети в природні роди, людина прагне проникнути в їхню об'єктивну сутність,... створюючи оцінні класи, вона відбиває в них свої інтереси, смаки, надії, страхи, марновірства” [2, с.23].

Крім названих компонентів, О.М. Вольф виділяє аспект оцінки, що включає „усі компоненти значення, на які спираються дескриптивні ознаки, що входять в оцінний стереотип” [4,с.101]. Шкала оцінок має зони плюса, мінуса та нейтральності, де зони позитивної та негативної оцінки врівноважуються.

Оцінка, приписувана об'єкту, визначається властивостями самого об'єкта та цілою низкою суб'єктивних факторів.

Одна й та ж сутність в одній ситуації може бути корисною („доброю”), але в іншій ситуації може бути непотрібною і навіть шкідливою („поганою”). При цьому цінність речі не завжди визначається всією сукупністю її властивостей.